

умовах дієве застосування принципу обачності є вкрай необхідним.

Висновки. Здійснення інвестиційної діяльності вимагає значних обсягів облікової та іншої інформації для:

- визначення інвестиційної привабливості того чи іншого об'єкта;
- встановлення наявних інвестиційних ресурсів та витрат;
- розрахунку прогнозованої та фактичної ефективності інвестиційних проектів та програм.

Більша частина цієї інформації формується за великі проміжки часу в умовах значної невизначеності та ризику. Тому при здійсненні інвестиційної діяльності, реалізації довгострокових інвестиційних проектів та інноваційних програм найбільш повно повинні використовуватись такі основні принципи і обмеження в обліку та розкритті інформації у фінансовій звітності, як принцип суттєвості та доречності, обачності (консерватизму) з врахуванням основоположного обмеження «вигода вище витрат».

Література:

1. Хендриксен Э.С. Теория бухгалтерского учета: Пер. с англ /Э.С. Хендриксен, М.Ф. Ван Бреда ; под ред. проф. Я.В.Соколова. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 576 с.
2. Бухгалтерский учёт: учеб. / И. И. Бочкарева, В. А. Быков, Я. В. Соколов; под ред. Я. В. Соколова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ТК «Велби», 2008. – 776 с.

УДК 657.6

Кузів М.С.,

к.е.н., доцент,

Тернопільський національний економічний університет,

Берестецька О.М.,

Асистент,

Тернопільський національний технічний університет ім. Пулюя

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ І ПЕРЕВАГИ НОРМАТИВНОГО ОБЛІКУ

Нормативний метод – це основний метод виробничого обліку який сприяє впровадженню прогресивних норм витрат, дієвого контролю за рівнем витрат виробництва, що дає змогу ефективно використовувати облікову інформацію для виявлення резервів зниження собівартості та оперативного управління виробництвом [3, 30].

Нормативний метод обліку застосовується на підприємствах обробних галузей промисловості з масовим і багатосерійним характером виробництва, де виробляється різноманітна і складна продукція, що складається з великої кількості деталей і вузлів (підприємства машинобудування, швейної, меблевої,

харчової промисловості тощо).

Основні принципи нормативного обліку такі:

1. На базі діючих технічно обґрунтованих норм витрат сировини і матеріалів, палива, енергії заробітної плати і кошторисів витрат складакться нормативні калькуляції по кожному виду продукції. Номенклатура статей витрат нормативної калькуляції повинна бути тотожна номенклатурі планової і звітної калькуляції.

Нормативні калькуляції розраховуються відповідно до технічної документації на виробництво продукції (креслень деталей і вузлів, розроблених конструкторським бюро) і утворюють взаємозалежну систему, що регламентує всі сторони господарської діяльності підприємства.

Діючі поточні норми розробляються на кожен вид деталі, вузла, блоку, виробу за досягнутим підприємством рівнем технології, організації виробництва та праці. Ці норми використовуються для безпосереднього відпуску матеріалів на виробничі потреби і нарахування заробітної плати. Це дає можливість порівнювати з ними фактичну витрату всього комплексу ресурсів використаних на виробництво. Норми систематизуються в специфікаціях норм витрат матеріалів і в картах норм часу і розцінок [5, 94].

Нормативні калькуляції використовуються для визначення фактичної собівартості продукції, оцінки браку у виробництві і залишків незавершеного виробництва.

Нормативні калькуляції використовують також для визначення нормативної собівартості товарного випуску продукції за місяць по підприємству в цілому. А порівняння нормативної собівартості з плановою дозволяє характеризувати про ступінь виконання встановлених завдань щодо собівартості продукції.

2. Рівність нормативів, за якими в обліку оцінюються в обліку виробничі витрати, на всіх стадіях руху засобів у виробництві. Це означає, що залишки незавершеного виробництва на початок місяця, витрати на виробництво поточного місяця, собівартість товарного випуску, брак продукції, а також незавершене виробництво на кінець місяця, повинні бути визначені на основі норм діючих на початок звітнього місяця. Дотримання цього принципу необхідне для правильного визначення відхилень від норм і організації калькулювання собівартості продукції за нормативним методом.

3. Системний облік змін норм, і визначення їх впливу на витрати виробництва та ефективність заходів, що послужили причиною змін норм. В результаті вдосконалення конструкції виробів, впровадження прогресивних матеріалів і технологічних процесів, наукової організації праці і управління норми матеріальних і трудових витрат змінюються.

Зміни діючих норм оформляються спеціальними первинними документами - повідомленнями про зміну норм. Поряд з відображенням

попередньої та нової норми і отриманої різниці між ними, в повідомленнях зазначається дата впровадження нової норми. Всі зміни норм впроваджуються у виробництво тільки після їхнього внесення до нормативно-технологічної документації. Усі зміни норм вносяться до нормативної калькуляції на перше число наступного місяця. При цьому показник зміни норм відображають у зведеному обліку витрат з метою дотримання принципу рівності нормативів, на якому ґрунтується калькулювання собівартості продукції нормативним методом [1, 154].

4. Облік фактичних витрат протягом місяця з розмежуванням їх відображенням на витрати за нормами, відхиленнями від норм і зміною норм. Для забезпечення цього принципу всі відступи від встановленої технології та діючих на підприємстві норм і розцінок оформляються окремими первинними документами, які сигналізують про наявність відхилень від норм і є основою для їх обліку. Відхилення від норм оформляють, в основному, сигнальними документами, які відрізняються від звичайних іншим кольором або червоною лінією, з метою акцентувати увагу керівництва на їх наявність [2, 326].

Крім того, додатковий відпуск зверх норм і заміна матеріалів, доплати за додаткові роботи або зверх встановлених норм допускаються тільки за переднім дозволом керівника підприємства, що посилює контроль за виробничими витратами. Документовані зміни норм відображаються в складі виробничих витрат окремо.

Відокремлений облік витрат за нормами, відхилень від норм і змін норм необхідний для контролю не тільки за відхиленнями від норм, але і за обґрунтованістю самих норм, періодичністю і розміром їх змін. Крім цього, у відхиленнях від норм можуть бути виражені як відступи від нормальних умов виробництва, так і недоліки нормування витрат.

Таким чином, облік відхилень від норм і зміни норм взаємно доповнюють один одного і є невід'ємними елементами єдиної системи відображення виробничих витрат в умовах нормативного методу.

5. Організація оперативного обліку відхилень від норм за причинами і винуватцями. З цією метою на підприємстві розробляється номенклатура причин і винуватців відхилень від норм по сировині і матеріалах, заробітній платі та інших витратах. Шифри причин і винуватців зазначаються на всіх документах по обліку відхилень, на основі яких складаються зведення про облічені відхилення від норм за місцями їх виникнення, по причинах і винуватцях за зміну, день, п'ятиденку, декаду і т.д.

Наявність таких зведень дозволяє більш ефективно проводити роботу по ліквідації недоліків в організації виробництва, які викликають відхилення від норм витрачання засобів, що зв'язані, як правило з додатковими витратами на виготовлення продукції.

6. Визначення фактичної виробничої собівартості продукції шляхом

аналізу фактичного сумарного відхилення від нормативної собівартості, відхилення від норм і змін норм, а собівартості виробу – на основі нормативної калькуляції із застосуванням індексів відхилень від норм і змін норм, виявлених за статтями витрат і відповідними групами виробів в сумі і в процентах до нормативної собівартості випуску [4, 6]. Розмежування в звітних калькуляціях фактичної виробничої собівартості продукції на нормативну, відхилення від норм і змін норм дозволяє більш глибоко аналізувати собівартість виробів і повніше виявити резерви їх подальшого зниження.

Література:

1. Гаценко О.П. Управлінський облік: Навч. посіб. для дистанційного навчання / За наук. ред. Ю.В. Ніколенка. К.: Університет «Україна», 2008. – 359 с.
2. Нанадовська Л.В. Управлінський облік : Підруч. для студ. вищ. навч. закл. - К: Книга, 2004. – 544 с.
3. Типове положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України № 473 від 26 квітня 1996 р. // Бухгалтерський облік і аудит. – № 7. – С. 30-32.
4. Тишков И.Е. Нормативный учет в промышленности. Минск, «Высэйш. Школа, 1974 – 112 с.
5. Радецька Л.П., Овод Л.В. Управлінський облік: Навч. посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 352 с. (Альма-матер).

УДК 658.7

Кундеус О.М.,

к.е.н., доцент кафедри обліку у виробничій сфері,
Тернопільський національний економічний університет

ОБЛІК ВИТРАТ НА ПОЛІПШЕННЯ ТА РЕМОНТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Згідно з п. 4 П(С)БО 7 основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

У Податковому кодексі України стаття 14.1.138 знаходимо таке визначення: основні засоби - це матеріальні активи, що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких